

PUANTILIZIM JANRI VA UNING YO‘NALISHLARI

Safarova Charos Jamshid qizi

Shahrisabz tumani 42-maktab 11-sinf o‘quvchisi

Annatsiya: Mazkur maqolada XIX asr oxirida yuzaga kelgan puantilizm san‘at yo‘nalishi, uning shakllanish jarayoni, badiiy-estetik xususiyatlari va mashhur namoyandalari tahlil qilinadi. Jorj Sera va Pol Signak ijodi misolida puantilizmning impressionizm bilan aloqasi va keyingi modernistik san‘atga ta‘siri yoritiladi. Shuningdek, mazkur uslubning zamonaviy raqamli san‘at bilan bog‘liqligi ham tadqiq qilinadi.

Kalit so‘zlar: puantilizm, impressionizm, neoimpressionizm, Jorj Sera, Pol Signak, nuqta texnikasi, optik aralashish.

Tasviriy san‘at tarixida har bir davr o‘zining estetik qarashlari, texnik yondashuvlari va badiiy izlanishlari bilan ajralib turadi. XIX asr oxiriga kelib, impressionizm san‘ati o‘zining yorqin, tezkor tasvirlari bilan butun Yevropada katta ta‘sir kuchiga ega bo‘ldi. Shu jarayonda impressionizmga javoban vujudga kelgan neoimpressionizm oqimining asosiy yo‘nalishlaridan biri sifatida puantilizm san‘at uslubi shakllandi. Puantilizmning mohiyati tasvirni nuqta va rangli dog‘chalar yordamida hosil qilishga borib taqaladi. Rassom bo‘yoqlarni aralashtirmay, sof ranglarni mayda nuqtalar shaklida qog‘oz yoki to‘shamaga qo‘llaydi. Ko‘zdagi optik ta‘sir natijasida bu nuqtalar tomoshabin ongida birlashib, yaxlit shakl va rang tasavvurini hosil qiladi. Ushbu texnika san‘atshunoslik tarixida o‘ziga xos fenomen sifatida baholanadi.

Puantilizm atamasi fransuzcha point (“nuqta”) so‘zidan kelib chiqqan bo‘lib, dastlab san‘at tanqidchilari tomonidan Jorj Sera uslubini tavsiflashda ishlatilgan. Sera ilmiy asoslangan, tartibli kompozitsiyalar yaratishga intildi. Uning maqsadi impressionistlarning tasodifiy chizgilarini qat‘iy qonuniyatlarga asoslash edi. Sera rangshunoslik va optikaga oid ilmiy nazariyalarni chuqur o‘rgandi. Unga M. Shyovryulning “Ranglar kontrasti” nazariyasi va D. Maksvelning optik tadqiqotlari katta ta‘sir ko‘rsatgan. Shunday qilib, puantilizm impressionizmdan farqli ravishda nafaqat hissiy, balki ilmiy-analitik yondashuvga tayanadi.

Puantilizm uslubining asosiy belgilarini quyidagicha umumlashtirish mumkin:

- Nuqta texnikasi — tasvir mayda rangli nuqtalar orqali yaratiladi.
- Optik aralashish — ranglar palitrada emas, balki ko‘z nuri va ongda birlashadi.
- Yorqinlik va tiniqlik — bo‘yoqlar sof holda qo‘llangani uchun ranglar juda jilo beradi.
- Tartibli kompozitsiya — puantilizmda tasvir qat‘iy hisob-kitob va ritm asosida quriladi.

- Jorj Sera (1859–1891) – puantilizm asoschisi. Uning eng mashhur asari Yakshanba kuni tushdan keyin Grande-Jatte orolida (1884–1886) bo‘lib, san‘at tarixida puantilizmning dastlabki yirik namunasi hisoblanadi.

- Pol Signak (1863–1935) – puantilizmning nazariyotchisi va targ‘ibotchisi. U “Neoimpressionizm” atamasini ham keng qo‘llagan. Uning San-Trope porti nomli asari puantilizm estetikasini yorqin ifodalaydi.

Puantilizm qisqa muddat davomida faol bo'lgan bo'lsa-da, san'at tarixida muhim iz qoldirdi. U kubizm, fovizm va abstraktsionizmga yo'l ochib berdi. Rassomlar rasmda shakl emas, balki rang va yorug'lik uyg'unligiga e'tibor qaratishni boshladilar. Bugungi kunda puantilizmning tamoyillari raqamli san'atda ham aks etmoqda. Kompyuter grafikasi va piksel san'at puantilizmning zamonaviy davomchilari sifatida qaraladi. Chunki ular ham tasvirni mayda birliklar – piksel yoki nuqtachalar yordamida yaratadi.

Xulosa qilib aytsam, Puantilizm XIX asr oxirida yuzaga kelib, qisqa muddat ichida san'at tarixida chuqur iz qoldirgan badiiy yo'nalishdir. U impressionizmning hissiy tasviridan farqli ravishda ilmiy-analitik yondashuvni ilgari surdi. Jorj Sera va Pol Signak ijodi orqali shakllangan ushbu yo'nalish keyingi modernistik oqimlarga zamin yaratdi. Zamonaviy raqamli tasviriy san'at puantilizmning merosini o'zida aks ettiradi. Demak, puantilizm san'at tarixida nafaqat yangi texnika, balki rang va yorug'likni idrok etishning innovatsion yondashuvi sifatida alohida ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- 1.uz.wikipedia.org
- 2.7-sinf tasviriy san'at kitobi toshkent-2022